

Енергетична політика Європейського Союзу напр. ХХ – поч. ХХІ ст.

Проаналізовано еволюцію енергетичного фактору в міжнародних відносинах напр. ХХ – поч. ХХІ ст. через призму його впливу на регіональний інтеграційний процес на прикладі Європейського Союзу. Виявлено зростання актуальності енергетичної проблематики для ЄС, що знайшло своє відображення в фундаментальній і поточній документації.

Ключові слова: енергетичний фактор, регіональна інтеграція, диверсифікація постачання, спільна енергетична політика

Початок 90-х років призвів до активізації інтеграційних процесів в усьому світі. Проте місце локомотиву цієї новітньої тенденції в міжнародних відносинах, як і раніше, ще з середини 50-х рр. ХХ ст., належало європейському континенту. Поряд з нагальними політичними аспектами об'єднувачого процесу, актуалізуються ряд економічних тем. Не останнє місце серед них зайняв енергетичний фактор.

Однією з головних умов для розвитку економік країн – членів Євросоюзу в 1990-х–2000-х рр. стало повсякденне формування європейськими інституціями енергетичної політики. Конкретне її втілення мало на меті створення міцної ринкової структури, в рамках ЄС, здатної залучати інвестиції для гарантування безперебійного доступу європейської економіки до джерел енергопостачання. Важливе місце в цьому процесі займала потреба створення єдиного торгового простору в сфері енергетики. Механізм реалізації вищевказаних завдань енергетичної політики ЄС базується на укладеній впродовж останніх 20 років потужній нормативній базі, основними стовпами якої є ряд договорів та документів ЄС, а саме:

- Договір про заснування ЄС [13];
- Заключений документ Гаазької конференції з Європейської енергетичної хартії [5]
- Договір до Енергетичної хартії [2]
- Біла книга ЄС; [9]
- Зелена книга ЄС; [10]
- Енергетична стратегія ЄС 2011 року; [6]

Окрім цього енергетична політика ЄС спирається на ряд нормативно-правових актів, розроблених в рамках ЄС. Внутрішні документи в більш конкретному сенсі регулюють функціонування нафтогазового, вугільного, електрогенеруючого і розподільчого секторів енергетичного комплексу ЄС як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Розгляд цих документів в

контексті реалізації енергетичної політики ЄС надає можливість сформувати повноцінну картину історії впливу енергетичного фактору в євроінтеграційному процесі на сучасному етапі.

Вже у Маастрихтському договорі 1992 р. серед інших аспектів економічної інтеграції [1, с.22], важливе місце посідає питання оформлення спільних критеріїв функціонування енергетичної галузі. Так, зокрема, договір вміщує положення, що регламентують основні виміри енергетичної взаємодії країн-членів ЄС. А саме: дається визначення і основні правила обігу електроенергії і природного газу як товару [2, с. 28-31]; визначаються статус і принципи діяльності компаній в енергетичній сфері на території ЄС [2 ст. 81-82,86]. До того ж, саме ті норми договору, що призвані регулювати рух товарів, послуг і капіталів у енергетичній сфері, визначаються як основні щодо можливості порушення справ в європейському суді у випадку їх недотримання країнами-членами ЄС. [1, с.24]

Слід зауважити, що положення Маастрихтського договору в енергетичній сфері кореспондувались і були зорієнтовані на відкрити до підписання трьома місяцями раніше за нього Європейську енергетичну Хартію. Цей документ, який мав характер політичної декларація про міжнародне співробітництво, базувався на принципах ринкової економіки, взаємодопомоги і недискримінації. В більш конкретному сенсі підписанти зобов'язувалися сприяти створенню більш широкого енергетичного ринку спільними, або скоординованими заходами, що мали забезпечити:

1. Доступ до енергетичних ресурсів і їх розробки;
2. Лібералізація торгівельних відносин в сфері енергетики;
3. Стимулювання і захист інвестицій; [5]

Практичним моментом реалізації Хартії стало підписання в грудні 1994 року Договору до Енергетичної Хартії і Протоколу до Енергетичної Хартії з Питань Енергетичної Ефективності та Відповідним Екологічним Аспектам. Основою Договору до Хартії визначався зобов'язуючий принцип енергетичних взаємовідносин на європейському континенті. Принцип полягав у довготерміновому співробітництві в галузі енергетики на основі договорів між постачальниками і споживачами енергоресурсів [2] Даний договір в 2000 році був доповнений уточненнями, що стосувалися транзиту енергоносіїв, проте повноцінне втілення поставлених завдань і на сьогоднішній унеможливленою відмовою ратифікувати Договір до Хартії одним з головних гравців енергетичного ринку в регіоні - Російською Федерацією.

В подальшому на основі зазначених документів виконавчим органом ЄС Єврокомісією було розроблено план розвитку енергетичної сфери в рамках ЄС. Цей документ був прийнятий в грудні 1995 року і отримав назву Біла Книга [9]. Це був перший документ, розроблений структурами ЄС, в якому

чітко визначався вектор розвитку та взаємовідносин країн-членів у енергетичній сфері в межах ЄС. В Білій книзі були прописані нові пріоритети європейської енергетики, відповідно яким акцент робився на розвиток відновлювальних джерел енергетики.

В 2000 році в рамках діяльності Єврокомісії був прийнятий більш комплексний документ під назвою Зелена Книга ЄС [10]. В даному документі європейці дійшли згоди щодо єдиної енергетичної стратегії ЄС до 2020-2030 року. Головним лейтмотивом цього документу став пошук можливості і реалізації диверсифікаційних програм постачання енергетичних ресурсів. Саме на вироблення спільної зовнішньої енергетичної політики було передбачено залучення значних сил євроструктур. Особливої актуальності положення, викладені в Зеленій книзі, набули під час загострення «газового» протистояння в 2006-2007 роках між Росією, як постачальником і Україною, як транзитером природного газу до ЄС. Саме ця тема стає першочерговою на порядку денному роботи органів ЄС власне до початку і загострення Великої Рецесії в 2008 році [8].

За перші 10 років XXI століття у відповідності з завданнями, визначеними вищевказаними документами, було здійснено ряд заходів на основних напрямках розвитку енергетичної сфери європейських країн, а саме:

Досягнуто значного рівня диверсифікації внаслідок переорієнтування близькосхідних газових постачальників з США на ринок Європи.

Так, із розгортанням в США програми з видобутку газу із сланців, катарський зріджений газ, що передбачався саме для американського ринку, знаходить збут в Європі. Одночасно відбувається активна реалізація транзитних проектів NABUCCO і розширення постачання по вже існуючим газотранспортним системам з Північної Африки (Трансмед (Алжир - Туніс - Італія), Магриб - Європа (Алжир - Марокко - Іспанія))[7].

Активне впровадження при підтримці і за участю Єврокомісії політики поширення енергозберігаючих технологій.

Саме ЄС до 2011 року став лідером в цій галузі по всіх показниках. І хоча ці технології не мають великого промислового значення, але мають значний ефект економії на комунальному рівні. Особливо показовою і результативною стала програма заміни систем освітлення і утеплення житлових будинків.

Активна увага євроструктур до заохочування і залучення альтернативних джерел енергопостачання

Окрім побудованих в різних регіонах Європи вітро-, геліо-, геотермальних станцій, поширюється альтернативна гідроенергетика (хвильові, водоспадні і інші), виробництво біопалива. Особливо привертає

увагу проект побудови великої мережі геліостанцій в Північній Африці [4,с.34-36].

Нові геополітичні та економічні реалії останнього часу зумовили активізацію участі євроструктур в розробці і реалізації нової спільної енергетичної стратегії. Так, загальні енергетичні цілі Євросоюзу було зафіксовано в стратегії „Європа -2020”, що схвалено в червні 2010 року. Згідно документу ЄС впродовж наступного десятиліття планує зменшити викиди парникових газів на 20% і збільшити частку поновлюваної енергії на 20%, та на такий само відсоток підвищити енергоефективність [6,с.20].

В грудні 2010 року Європейська Комісія представила новий документ, в якому було визначено енергетичні пріоритети союзу на наступне десятиріччя:

Підвищення енергозбереження в таких затратних сферах як будівництво і транспорт. Для промисловості заплановано запровадження сертифікатів енергоефективності, які б стимулювали компанії до інвестицій у відповідні технології.

Формування європейського енергетичного ринку. До 2015 року він повинен охопити всі країни ЄС. Планується спростити і скоротити процедури оформлення інфраструктурного будівництва.

Вироблення однієї позиції на міжнародній арені в сфері енергетики. ЄС виступає за більшу координованість дій країн-членів у відносинах з третіми країнами . Планується розширити Угоду про енергетичне співробітництво задля подальшої інтеграції країн, які бажають брати участь в енергетичному ринку ЄС.

Здобуття лідерства в енергетичних технологіях і інноваціях. ЄС має зосередитися на розробці нових технологій для «розумних мереж», зберігання електроенергії, виробництва другого покоління біопалива, підвищення енергозбереження в містах.

Презентована Єврокомісією енергетична стратегія стала предметом дискусії на першому Енергетичному саміті ЄС, що відбувся в лютому 2011 року.

Таким чином можна констатувати наявність в Європейському Союзі на початку другого десятиліття ХХІ ст. чітко сформованої і практично орієнтованої енергетичної політики, яка ґрунтується на потужній документальній базі фундаментального і поточного характеру, що склалася здебільшого наприкінці ХХ на початку ХХІ століття. Все це не лише підтверджує відносну успішність ЄС, як піонера інтеграційних процесів післявоєнного світу, а і доводить важливість енергетичного фактору як інструменту, що виконує цементуючу функцію для інтеграційного регіонального об'єднання.

1. Богучарський М.Е. Энергетическая дипломатия Европейского Союза.- : диссерт. на соиск. уч. степени канд. полит. наук : 23.00.04. – М., 2005
2. Договір до енергетичної хартії [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/document/RU.pdf (4 жовтня 2010)
3. Договір про утворення Європейського Союзу.[Електронний ресурс] .-Режим доступу: http://www.cna.lu/treaty_european_union_maastricht_february_1992-2-16302
4. Жанна Безп'ятчук Знайдені в пісках//Український тиждень.- 2009.№41(102).-С.34-36.
5. Заключний документ Газової конференції з Європейської енергетичної хартії.[Електронний ресурс].-Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nrec=995_06 4 жовтня 2010
6. Нова енергетична стратегія // Євробіuletень. Інформаційне видання Представництва Європейського Союзу в Україні – 2010.№12.-С.20
7. Енергетика Алжира.[Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.africana.ru/source/oil/Algeria.htm> 4 жовтня 2010
8. Ершов М. В. Мировой финансовый кризис. Что дальше?.- М.: Экономика, 2011. - 295 с.
9. Green paper Towards a European strategy for the security of energy Supply.[Електронний ресурс] .-Режим доступу: http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy-supply/doc/green_paper_energy_supply_en.pdf 4 жовтня 2010
10. White paper An energy policy for EU.[Електронний ресурс].-Режим доступу: http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/energy_white_paper_com_95_682.pdf 4 жовтня 2010

Малъваный А.А. Энергетическая политика Европейского Союза напр. XX - нач. XXI в.

Проанализирована еволюция энергетического фактора в международных отношениях в к. XX - нач. XXI в. через призму его влияния на региональный интеграционный процесс на примере Европейского Союза. Выявлен рост актуальности энергетической проблематики для ЕС, что было отражено в фундаментальной и текущей документации.

Ключевые слова: энергетический фактор, региональная интеграция, диверсификация поставок, общая энергетическая политика

Malévanjy O.O. Energy policy of the European Union at the end of XX - beginning, XXI century.

Analyzed the evolution of the energy factor in international relations at the end of XX - beg. XXI cen. through the prism of its impact on regional integration process by the example of the European Union. Discovered growing importance of energy issues for the EU, which was reflected in fundamental and current documentation.

Keywords: energy factor, regional integration, diversification of supply, a common energy policy

УДК 94 (410.7) ``198``:327 (4)

Антоніна НАЮК

Ірландська Республіка та реформування Європейського Економічного Співтовариства (80-ті рр. XX ст.)

Досліджується участь та роль Ірландії в процесах поглиблення масштабів інтеграції Європейських Співтовариств, що були пов'язані з підготовкою та прийняттям Єдиного Європейського Акту.

Ключові слова: Європейське Економічне Співтовариство (ЄЕС), Ірландська Республіка, Єдиний Європейський Акт (ЄЕА), «Комітет Дуга», «Справа Кротті», «Більш про внесення десятої поправки до Конституції».